

Lapin väestön tila nyt ja lähitulevaisuudessa

Timo Aro

Puutarhakatu 21, 28130 Pori

E-mail timo.aro@mdi.fi

Globaalit muutokset vaikuttavat aluerakenteeseen ja alueiden kehitykseen voimallisesti. Suomi ja sen alueet ovat siirtyneet yhteiskuntavaiheeseen, jossa voidaan sanoa kaiken vaikuttavan kaikkeen. Keskinäisriippuvuus on lisääntynyt ja lisääntyy edelleen kaikilla aluetasoilla, globaalista lokaaliin. Langaton tiedonsiirto ja digitalisaatio muuttavat nopeammin kuin osaamme edes ajatella ihmisten työhön, asumiseen, liikkumiseen, liikenteeseen, vapaa-aikaan ja muihin toimintoihin liittyviä tapoja.

Alue- ja väestörakenteen keskeiset muutokset liittyvät kaupungistumisiin, samanaikaiseen keskittymis- ja autoitumiskehitykseen, sujuviin ja nopeisiin liikenneyhteyksiin sekä liikenne- ja kasvukäytäviin perustuvaan vyöhykkeisyyteen, alueelliseen liikkuvuuteen, monipaikkaisuuteen, demografiseen muutokseen, alueelliseen eriytymiseen ja erilaistumiseen sekä digitaalisaatioon. Kaikki alue- ja väestörakenteen muutokset ovat kiinteässä yhteydessä toisiinsa. Muutokset vaikuttavat aluekehitykseen yhdessä ja erikseen enemmän keskittävästi kuin tasoittavasti.

Lapin alue- ja väestökehityksen tilannekuva on kuin pienoiskuva koko maan kehityksestä. Lapin maakunnan sisällä on sekä nopeasti kasvavia että supistuvia alueita. Lapin väestökasvun positiiviset kerrannaisvaikutukset keskittyvät pistemäisesti Rovaniemen, Tunturi-Lapin ja Pohjois-Lapin asutus- ja matkailukeskittymien vaikutusalueelle. Lapin väestökehityksen negatiiviset kerrannaisvaikutukset taas keskittyvät edellä mainittujen keskittymien tai kuntataajamien ulkopuoli-

sille alueille ja alueellisesti erityisesti Itä-Lapin ja Kemi-Tornion seuduille.

Väestökehityksen osatekijät ovat luonnollinen väestönlisäys, kuntien välinen nettomuutto ja nettomaahanmuutto. Lapin väestökehitys on kaksijakoinen väestökehityksen osatekijöiden suhteen. Alue saa muuttovoittoa nettomaahanmuutosta, jonka merkitys korostuu Lapin tulevassa väestökehityksessä. Luonnollinen väestönlisäys on kääntynyt negatiiviseksi vasta 2010-luvun aikana.

Lapin suurin väestökehityksen ongelma liittyy kroonisiin muuttotappioihin maan sisäisessä muuttoliikkeessä. Lapin väestökehityksen iso kuva on negatiivinen ja laskeva muuttotappioiden vuoksi. Lappi on kärsinyt keskimäärin 1 100 henkilön vuosittaiset muuttotappiot vuosina 2000-2016. Onko 1 100 henkilön vuosittainen menetys paljon ja vai vähän? Vastaus riippuu näkökulmasta. Muuttotappioiden määrän sijaan on ehkä olennaisinta kiinnittää huomio lähtijöiden rakenteeseen. Lapin kannalta tilanteen tekee haastavaksi se, että muuttajat ovat nuoria ja nuoria aikuisia, mistä taas aiheutuu kielteisiä kerrannaisvaikutuksia alueen tulevaan väestökehitykseen. Lappi on muuttotappiollinen pääosin kolmen alueen suhteen: Oulun, Helsingin ja Tampereen seutujen. Nämä kolme seutua ovat koulutus- ja työpaikkatarjonnaltaan äärimmäisen vetovoimaisia alueita.

Toisaalta Lapin määrällisten muuttotappioiden taakse peittyvät muuttoliikkeen vastavirrat ja monipaikkaisuuden merkityksen kasvu. Lapin matkailu- ja kaivannaisteol-

lisuuden nopea kasvu on tuonut – ja tulee tuomaan – alueelle myös uusia muutto-, yritys- ja investointivirtoja sekä paluumuuttajia. Kasvavat matkailija- ja vierailijavirrat lisäävät alueen kiinnostavuutta ja houkuttelevat uusia asukkaista muuttamaan pysyvästi alueelle. Tunturi- ja Pohjois-Lapin seutujen yksittäisten kuntien kehitys on hyvä esimerkki sekä Lapille että koko maalle siitä, etteivät alue- ja väestökehityksen positiiviset ja negatiiviset muutosvoimat ole muuttumattomia luonnonlakeja. Negatiivinen väestökehitys ja krooniset muuttotappiot voivat nopeasti vaihtua väestökasvuksi, kun yksi positiivinen laukaiseva tekijä johtaa toiseen ja se taas kolmanteen. Lisäksi monipaik-

kaisuus liittyy olennaisesti työn, asumisen ja vapaa-ajan muutokseen. Lapin kannalta monipaikkaisuuden mahdollistuminen avaa uusia mahdollisuuksia.

Lapin kehittyvien alueiden pääseminen positiiviseen kasvukierteeseen luo samalla tulevaisuususkoa koko alueelle. Lapin matkailuun ja pohjoisen ulottuvuuden merkityksen kasvuun liittyvä potentiaalikerroin on niin suuri, että se itsessään heijastuu myönteisesti alueen tulevaan kehitykseen ja kehittämiseen. Lapin väestökehityksen tulevat haasteet ovat samankaltaiset kuin koko maassa: miten estää alueellista eriytymistä kasvavien ja supistuvien alueiden välillä vaarantamatta kasvun ja kilpailukyvyn edellytyksiä.

Matkailu on yksi Lapin elinvoimaisuuden ylläpitäjistä. Kuva © Lapin yliopisto / Ilona Mettiäinen
Tourism is one of the maintaining forces of vitality in Lapland. Photo © University of Lapland / Ilona Mettiäinen

